

دوتا ۲۷۴	عهد جدید / ۱۵
	اعمال رسولان - بخش اول
S = معلم ۲ (تدریس توسط معلم ۲)	

(S) به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " خوش آمدید. در این مجموعه تعلیمی، فرصت خواهید داشت با کتاب مقدس آشنا شوید. در حالیکه به این برنامه گوش می‌دهید، در دفترتان یادداشت بردارید یا برنامه را ضبط کنید. امروز کتاب اعمال رسولان را معرفی می‌کنیم. در بخش نخست، در مورد نویسنده و مخاطبان کتاب اعمال، تاریخ و محل نگارش آن، و هدف از نگارش کتاب اعمال رسولان و مطالب تاریخی ثبت شده در کتاب اعمال مطالبی خواهیم آموخت.

نکته یک. نویسنده کتاب اعمال و گیرندگان آن

در مقدمه کتاب اعمال چنین آمده: "صحیفه اول را انشا نمودم، ای تیوفلس، درباره همه اموری که عیسی به عمل نمودن و تعلیم دادن آنها شروع کرد. تا آن روزی که رسولان برگزیده خود را به روح القدس حکم کرده، بالا برده شد." روشن است که نویسنده انجیل لوقا، نویسنده کتاب اعمال نیز هست. نویسنده کتاب اعمال، با پولس همسفر بود، چرا که می‌بینیم او در بعضی جاها از ضمیر "ما" استفاده می‌کند (۱۶: ۱۰-۱۷ و ۲۰: ۶-۱۶ و ۲۱: ۲۷ و فصل ۲۸). مشخص است که در دومین سفر بشارتی پولس در تروآس و فیلیپی، او خود پولس را همراهی می‌کرده است. از قرار معلوم او را در فیلیپی باقی گذاشتند، یعنی در همان محلی که بار دیگر، در سومین سفر بشارتی پولس، به او ملحق شد (۱۶: ۱۷-۱۹ و ۲۰: ۶). احتمال می‌رود که او در تمامی طول مدت حبس پولس، با او در قیصریه بوده باشد و همراه پولس به روم هم رفته باشد یعنی مدتی کوتاه قبل از اولین حبس پولس در شهر روم. پولس در نامه‌های خود از یار وفاداری یاد می‌کند، پزشکی محبوب بنام لوقا، که در طول اولین و دومین حبس پولس با او در روم ماند (کولسیان ۴: ۱۴ و فیلمون ۲۴ و دوم تیموتائوس ۴: ۱۱). بنابراین نویسنده کتاب، شاهد عینی بسیاری از وقایعی بوده که در نیمه پایانی کتاب اعمال ثبت شده‌اند. کتاب اعمال با دیدگاهی مطابق با دیدگاه پولس نوشته شده است، بدین معنا که او بطور خاص علاقه دارد تا چگونگی عمل خدا را نسبت به امتها نشان بدهد (۱۳: ۴۶ و افسسیان ۳: ۱). این نکته که در کتاب اعمال هرگز به نام لوقا اشاره‌ای نشده است به این مطلب قوت می‌بخشد که نویسنده کتاب، خود لوقا باشد. گرچه نام تیطس نیز در کتاب اعمال آورده نشده است، اما از شیوه نگارش در هر دو کتاب انجیل لوقا و کتاب اعمال که نشان از اطلاعات پزشکی دارد، این نتیجه را می‌توان گرفت که نویسنده کتاب اعمال، لوقا می‌باشد. سنت مسیحیان اولیه دربرگیرنده شهادت محکمی است از اینکه لوقا کتاب اعمال را نوشت.

گیرنده کتاب، شخصی بود بنام تیوفلس که شاید یکی از محترم‌ترین دوستان لوقا بشمار می‌رفت. احتمال می‌رود که تیوفلس شخصی یونانی بوده که در روم می‌زیسته و از موقعیت عالی و متشخصی نیز برخوردار بوده است. در لوقا ۱: ۱۳، از او بعنوان "ای تیوفلس عزیز (گرامی)" نام برده شده است، که این عنوانی بود که فرماندارانی همچون فلیکس و فسستوس نیز با آن مخاطب واقع می‌شدند (۲۳: ۲۶ و ۲۴: ۳). لوقا کتاب اعمال را برای او و بطور اعم برای تمامی امتها نوشت، تا آنان به عیسی مسیح ایمان آورند، یا اگر ایماندار بودند، این مطالب باعث تقویت ایمانشان شود.

نکته دو. تاریخ و محل نگارش کتاب اعمال

در هیچ جای انجیل لوقا یا کتاب اعمال در مورد انهدام شهر اورشلیم و معبد در سال ۷۰ میلادی اشاره‌ای نشده است. انجیل لوقا و کتاب اعمال باید در زمانی قبل از انهدام شهر اورشلیم بدست رومیان در سال ۷۰ میلادی، نوشته شده باشند، زیرا این خرابی قبل از انجیل لوقا ۱۹: ۴۱-۴۴ و ۲۱: ۲۰ پیش‌بینی شده بود.

همچنین در هیچ جا از کتاب اعمال اشاره‌ای به این امر وجود ندارد که مقامات عالیرتبه رومی رسماً با مسیحیان مخالفت کرده باشند. در سراسر کتاب اعمال با لحنی مثبت از حکومت روم سخن به میان می‌آید. نقطه عطف زمانی بود که نرون، امپراتور روم بدنبال آتش‌سوزی عظیم شهر روم در سال ۶۴ آزار و جفای مسیحیان را در روم آغاز کرد. از آن زمان به بعد بود که مسیحیان در ملاء عام بر تیرها سوزانده می‌شدند یا در میدان‌ها در مقابل جانوران درنده افکنده می‌شدند. قبل از آن، هرچند شاید نسبت به ایمان مسیحی به دیده ظن می‌نگریستند، اما از آن تاریخ به بعد بود که مسیحیت رسماً بعنوان مذهبی خطرناک معرفی شد و آن را غیرقانونی شناختند. بنابراین انجیل لوقا و کتاب اعمال باید قبل از سال ۶۴ میلادی نوشته شده باشند.

لوقا پولس را قبل از اولین حبس در روم، در سفر همراهی کرده بود. این دوره از ابتدای سال ۶۰ میلادی آغاز شد و تا پایان ۶۱ میلادی ادامه یافت (۲۷: ۱-۲۸: ۱۶ و کولسیان ۴: ۱۴). بنابراین انجیل لوقا و کتاب اعمال باید در زمانی پس از ۶۱ میلادی نوشته شده باشند. هرچند احتمال می‌رود که لوقا برای نوشتن انجیل و اعمال تحقیقات زیادی انجام داده و یادداشتهای مقدماتی خود را در آسیای صغیر، اخائیه، اورشلیم و قیصریه نوشته باشد، اما به احتمال زیاد انجیل لوقا را بین سالهای ۶۲-۶۳ میلادی در روم نوشت و مدتی پس از آن کتاب اعمال را هم در سال ۶۳ میلادی در روم نوشت.

نکته سه. هدف از نگارش کتاب اعمال رسولان

اول) "اولین هدف لوقا این بود که درباره عیسی مسیح بنویسد"

هدف لوقا از نوشتن انجیل این بود تا در باره اعمال و تعلیمی بنویسد که "آغازگر آنها" عیسی مسیح بود. در اما کتاب اعمال، هدف او این بود تا در باره "ادامه" اعمال و تعلیمی بنویسد که عیسی مسیح از طریق روح خود و توسط پیروان و کلیسای خویش "انجام می‌داد". هدف اصلی لوقا در کتاب اعمال این بود که کار عیسی مسیح را در امتداد گستره کلیسا از

اورشلیم تا اقصا نقاط دیگر جهان تشریح کند (۱: ۸). هر چند انجیلیها درباره "نجات‌دهنده مصلوب و قیام کرده" سخن می‌گویند، اما کتاب اعمال درباره خداوند و رهبر "صعود کرده و جلال‌یافته سخن می‌گوید". در حالیکه در انجیلیها درباره تعالیم عیسی مسیح می‌شنویم، در کتاب اعمال شاهد تأثیر تعالیم مسیح بر اعمال رسولان او می‌باشیم.

دوم) "هدف دوم لوقا این بود تا شرح دقیق و منظمی از منشا مسیحیت ارائه بدهد"

در روم رسم بود تا گروهی از افراد با هم گرد آیند تا به کتاب جدیدی گوش دهند که توسط نویسنده یا شخصی دیگر با صدای بلند قرائت می‌شد. ممکن است تیوفلس نیز شاخص‌ترین عضو چنین جمعی از افراد دانش‌آموخته در روم بوده باشد و حتی این امکان وجود دارد که او قبلاً عیسی مسیح را بعنوان نجات‌دهنده خویش پذیرفته بوده باشد. هدف لوقا این بود تا به این دسته از افراد "از ظهور و پیشرفت مسیحیت شرحی بسیار دقیق‌تر و مرتب‌تر" از منابع احتمالی دیگر ارائه دهد.

"لوقا برای نوشتن بخش اول از روایت خود" می‌توانست بر گزارش‌های شاهدان عینی همچون رسولان در اورشلیم و فیلیپس مبشر تکیه کند. لوقا اولین کسی نبود که در مورد زندگی و کارهای عیسی مطالبی گردآوری کرد و خود او نمی‌توانست ادعا کند که شاهد عینی وقایع متقدم‌تری بوده که در شرح او از تاریخ کلیسا نوشته است. اما لوقا می‌توانست به اطلاعاتی دسترسی داشته باشد که شاهدان عینی قادر به ارائه کردنشان بودند. علاوه بر این، شرح او بر اساس تحقیقات جامع و دقیقی است و آن را در توالی صحیح زمانی کنار هم آورده است.

لوقا برای گرد آوردن "آخرین بخش از روایت خود" می‌توانست تا حد بسیار زیادی از تجارب خویش و برخوردهای بسیار نزدیکش با پولس بهره برده باشد. جلد اول کتاب لوقا، یعنی انجیل لوقا اساساً ثبت وقایعی است از مشاهدات عینی رسولان در مورد خدمت عیسی مسیح که در سخنان، اعمال، رنج و پیروزی او متجلی گردیده بود. جلد دوم کتاب لوقا، یعنی اعمال، شرح شهادت عینی رسولان در سی سال پس از این وقایع است. او شرح خود را در مورد چگونگی پیشرفت مسیحیت از پایتخت یهودیان، یعنی اورشلیم آغاز می‌کند، و نقطه پایان روایت او پولس، این مبشر اعظم انجیل است که پیام انجیل را در شهر روم، یعنی پایتخت امپراتوری غیریهودی روم اعلام می‌کند.

سوم) "هدف سوم لوقا این بود که از مسیحیت در برابر اتهاماتی که بر آن وارد می‌آمد، دفاع کند."

هدف لوقا همچنین می‌توانست این باشد که در برابر اتهاماتی که به مسیحیت وارد می‌آمد از آن دفاع کند و همچنین بتواند در برابر اجتماع دانش‌آموخته روم، بی‌گناهی پولس و مسیحیان دیگر را در رابطه با زیرپا گذاشته شدن قانون روم ثابت کند.

یک) "مسیحیان به دولت احترام می‌گذاشتند." در تمام کتاب اعمال، لوقا رفتار توأم با احترام مسیحیان نسبت به دولت روم را نشان می‌دهد. همراه با گسترش ایمان مسیحی در هر سوی جهان، و بویژه در داخل مرزهای امپراتوری روم، مخالفت با مسیحیت نیز افزایش یافت. برای رومیانی که عاشق قانون و نظم بودند، نقطه شروع مسیحیت باعث خدشه‌دار شدن تصویر آن در ذهن رومیان می‌شد چرا که بنیانگذار مسیحیت، یعنی عیسی مسیح توسط فرمانداری رومی و به اتهام شورش به مرگ محکوم شده بود. و همینطور جنبشی که او آغاز کرد، بنظر می‌رسید که در هر جا که گسترده می‌شد، ناآرامی و هرج و مرج را نیز به همراه می‌برد. لوقا تلاش کرد تا با نگارش تاریخ واقعی، این نگرش را که نسبت به مسیحیت ایجاد شده بود از اذهان پاک کند.

دو) "یهودیان بطور خاص ایجاد مزاحمت می‌کردند." پیشروی مسیحیت به این دلیل با نزاع و هرج و مرج همراه بود که در مراکز مختلفی که انجیل در آنجا موعظه می‌شد، این ناآرامیها "توسط مقامات یهودی" شایع می‌شد. این شورای یهودی سنهدرین بود که عیسی مسیح را محکوم کرده بود و به دروغ او را در برابر حاکم رومی، پنطیوس پیلاطس متهم ساخت. اما پنطیوس پیلاطس اعلام کرد که عیسی مسیح در اتهاماتی که به او وارد آمده بود گناهکار نبود. و هیرودیس آنتیپاس پادشاه، حاکم جلیل نیز اذعان کرد که اتهامات وارد آمده بر او بی‌اساس بودند (لوقا ۲۲: ۶۶ تا ۲۳: ۲ و ۲۳: ۱۳-۱۵). همان شورای یهودی سنهدرین، رسولان مسیح را دستگیر کرد و آزار رساند (۴: ۱-۵، ۱۵ و ۵: ۱۷-۲۱). و همان شورای یهودی سنهدرین، در برابر فرمانداران رومی، یعنی فلیکس و فسٹوس، علیه پولس رسول مدعی شدند (۲۱: ۲۷-۲۹ و ۲۲: ۳۰ و ۲۳: ۱۲-۱۵ و ۲۴: ۱-۹، ۲۰ و ۲۵: ۱-۸). اغلب ناآرامیهایی که هنگام اعلام پیام انجیل در ایالات امپراتوری روم رخ می‌داد، به دست اجتماعات محلی یهودی برانگیخته می‌شد. یهودیان نه تنها از پذیرش انجیل امتناع می‌کردند، بلکه از ایمان آوردن امتیاهی که در همسایگی ایشان بسر می‌بردند نیز ناراحت بودند (۱۳: ۴۴-۵۲).

سه) "امتها بندرت مزاحمت ایجاد می‌کردند." لوقا تنها به دو مورد ناآرامیهایی که توسط امتها ایجاد شده بود اشاره کرده است: دلیل آن که در افسس امتها به پولس و همکارانش آزار رسانند، وجود تهدید واقعی یا خیالی از به خطر افتادن منافع ثابت مادی ایشان بود (۱۶: ۱۶ و آیات بعدی، و ۱۹: ۲۳ و آیات بعدی).

چهار) "مقامات حکومتی برداشت مثبتی از مسیحیان در ذهن داشتند." لوقا صریحاً می‌نویسد که افراد مختلفی از مقامات غیریهودی و یهودی، رفتار خوبی با پولس و دیگر مبشرین مسیحی از خود نشان دادند، یا حداقل معترف بودند به اینکه در اتهاماتی که مخالفان بر آنان وارد می‌کردند هیچ پایه و اساسی وجود ندارد. فرماندار سرشناس قبرس، نظر مثبتی نسبت به پولس و برنابا و پیام ایشان پیدا کرده بود (۱۳: ۷). در فیلیپی، دادرسان این مستعمره، به‌خاطر مضروب و حبس شدن غیرقانونی ایشان عذرخواهی کردند (۱۶: ۳۵-۳۹). در قرنتس، فرماندار اخائیه، یعنی غالین نتیجه گرفت که اتهامات وارد آمده توسط یهودیان محلی، به مسائل داخلی دین یهود مربوط می‌شد و او آنان مسیحیان را از هر نوع قانون‌شکنی نسبت به قانون روم تبرئه کرد (۱۸: ۱۲-۱۷). در شهر افسس، برخی از شهروندان برجسته ایالت آسیا که رؤسای آسیا نامیده می‌شدند، از جمله دوستان پولس بودند و افسر عالی‌رتبه یا مستوفی شهر، پولس را از اتهام توهین به مقدسات تبرئه کرد (۱۹: ۳۱، ۳۵-۴۱). در فلسطین، دو فرماندار رومی، یعنی فلیکس و فسٹوس، پولس را از جنایات سنگینی که شورای یهودی سنهدرین، پولس را به آن متهم ساخته بود، بی‌گناه شناختند (۲۶: ۳۲ و ۲۸: ۱۷-۱۹). حتی هیرودیس اغریپاس دوم که به پادشاهی گمارده شده بود و خواهرش برنیکه نیز تأیید کردند که پولس کاری مستحق مرگ یا حبس انجام نداده است (۲۶: ۳۰-۳۲).

ینج) "دولت به پولس اجازه داد تا پیام انجیل را موعظه کند." و پولس پس از اینکه درخواست کرد تا بعدست امپراتور روم محاکمه شود، فعالیت بشارتی خود را به مدت دو سال در روم ادامه داد، و این در حالی بود که او تحت مراقب دایم نگهبانان رومی قرار داشت؛ با وجود این، کسی از کار او ممانعت نکرد (۲۸: ۳۰-۳۱). هدف لوقا نشان دادن این نکته است که اگر مسیحیت توسعه یافته، براساس جنبشی قانون شکن بود، بنابراین نگهبانان امپراتوری بطور قطع این اجازه را به پولس نمی دادند تا انجیل ملکوت خدا را موعظه کند و درباره عیسی مسیح خداوند تعلیم دهد.

چهارم) "هدف چهارم لوقا این بود تا از ایمان مسیحی در برابر یهودیان و بت پرستان غیر یهودی دفاع کند."

لوقا در سه فصل، از ایمان مسیحی دفاع می کند:

یک) "در اعمال فصل ۷" لوقا با بازگو نمودن سخنان استیپان در برابر یهودیان و شورای سنهدرین، از ایمان مسیحی دفاع می کند. او نشان می دهد که "این مسیحیت است که تحقق راستین مکاشفه موسی و انبیای دیگر در عهد عتیق می باشد، نه یهودیت."

دو) "در اعمال فصل ۱۷" لوقا با بازگو نمودن سخنان پولس در برابر فیلسوفان بت پرست یونانی در شهر آتن، از ایمان مسیحی دفاع می کند. او نشان می دهد که شناخت صحیح از خدا در انجیل ارائه شده است و نه در بت پرستی یا خدایان ادیان دیگر.

سه) "در اعمال فصل ۲۶" لوقا با بازگو نمودن شهادت پولس در برابر اغریاس پادشاه، از خدمت بشارت پولس رسول دفاع می کند.

نکته چهارم. تاریخ ثبت شده در کتاب اعمال رسولان

اول) "فصلهای ۱ تا ۷ از کتاب اعمال چگونه توسعه کلیسا را در اورشلیم و نواحی اطراف تشریح می کنند."

دگرگونی ناگهانی شاگردان عیسی مسیح از گروهی عمیقاً دلشکسته به جمعی از شاهدان لیریز از شادی و ایمانی تزلزل ناپذیر، تنها می تواند به واسطه قیام عیسی مسیح توجیه شود. همین واقعیت کافی بود تا همه چیز را دگرگون سازد. پس از آن پیام اصلی آنان در همه جا این بود: "خداوند عیسی مسیح فدیه گناهان گردید، او از میان مردگان برخاست و به آسمان صعود کرد و اکنون در دست راست خدا نشسته است." قیام و صعود، معنای صلیب را روشن ساخت. علاوه بر این، به واسطه ریخته شدن روح القدس در روز پنطیکاست در ماه مه سال ۳۰ میلادی، خود عیسی مسیح در قلب زندگی شاگردان مسکن گزید تا به آنان شهامت، قوت، شادی و بصیرت روحانی ببخشد.

موعظه انجیل به توبه و بازگشت بسیاری منجر شد و اولین کلیسای محلی در اورشلیم بنیاد نهاده شد. مشخصه ویژه مسیحیان، وقف و سرسپردگی ایشان به تعالیم رسولان، مشارکت توأم با محبت و شراکت با یکدیگر، و همینطور عبادت و شهادت‌های ایشان بود. خداوند هر روزه به تعداد افرادی که بازگشت می کردند می افزود. این رشد سریع، به آزار آنان بدست مقامات یهودی منجر شد. هر چند رسولان تهدید شدند و شلاق خوردند، اما اعمال ۵: ۴۲ می فرماید: "و هر روزه در معبد و خانه‌ها از تعلیم و مژده دادن که عیسی مسیح است دست نکشیدند." هنگامی که یهودیان یونانی زبان در اورشلیم، استیپان را سنگسار کردند و به قتل رساندند، جفا و آزاری عظیم، بویژه علیه یهودیان یونانی زبان مسیحی شده، آغاز گردید.

دوم) "اعمال فصلهای ۸ تا ۱۲، چگونه توسعه کلیسا را در جنوب به سمت حبشه، و در شمال به سمت

سوریه تشریح می کنند."

وقایع ثبت شده در فصلهای ۸ تا ۱۲ از کتاب اعمال، بین سالهای ۳۳/۳۴ تا ۴۶ میلادی اتفاق افتاد. بنابراین، هر چند رسولان در اورشلیم ماندند، اما آن عده از یهودیان یونانی زبان که مورد آزار قرار گرفته بودند، پراکنده شدند و هر که جا رفتند کلیساهای جدیدی را بنا کردند. فیلیپس مبشر، انجیل را در سامره لبنان و همینطور برای فردی حبشی موعظه کرد. در سال ۳۴ میلادی پولس مسیحی شد و در شهر دمشق واقع در سوریه، خدمت موعظه خود را آغاز کرد. پطرس رسول، انجیل را در شهرهای واقع در دشتهای ساحلی موعظه کرد. خدا از طریق‌های خارق العاده به پطرس نشان داد که انجیل تنها مختص به یهودیان نمی شود، بلکه برای امتهای نیز هست. بدینسان، کرنلیوس و خانواده اش توبه کردند. هنگامی که رسولان شنیدند که امتهای در انطاکیه سوریه نیز توبه می کنند، برنابا را به آنجا فرستادند. حدود سالهای ۴۴/۴۵ میلادی، در انطاکیه، برنابا پولس را وارد خدمت کرد. و در سال ۴۶ میلادی آنان مرقس را در انطاکیه وارد خدمت ساختند.

سوم) "فصلهای ۱۳ تا ۲۰ از کتاب اعمال، چگونه توسعه کلیسا را در آسیای صغیر و اروپا تشریح می کنند."

وقایع ثبت شده در اعمال ۱۳ تا ۲۰، بین سالهای ۴۷ تا ۵۷ میلادی اتفاق افتادند. پولس به سه سفر بشارتی رفت. "اولین سفر بشارتی پولس" از تاریخ ۴۷-۴۸ میلادی بود و به همراهی برنابا و مرقس انجام شد. آنان به قبرس، پمفلیه، غلاطیه جنوبی و قیلیقیه در آسیای صغیر که اینک ترکیه امروزی است، سفر کردند. حدود سالهای ۴۹/۵۰ میلادی، برخی از یهودیان مسیحی شده از اورشلیم به انطاکیه آمدند و اعلام کردند که افرادی که از میان امتهای مسیحی شده اند، نمی توانند نجات بیابند مگر آنکه اول ختنه شوند. در نتیجه، شورا یا مجمعی در شهر اورشلیم برپا شد تا در مورد رابطه میان مسیحانی یهودی و غیر یهودی بحث کنند. این مجمع در اعمال فصل ۱۵ و غلاطیان فصل ۲ شرح داده شده است. در این شورا، ضربه‌ای شدید به این دسته از مسیحیان یهودی وارد آمد. این افراد به "گروه یهودی سازان" معروف شدند، یعنی فرقه‌ای از مسیحیت که تلاش می کرد تا مسیحیان غیر یهودی را یهودی سازد. آنان باور داشتند که همه مسیحیان باید تشریفات عهد عتیق را بجای آورند، خصوصاً اینکه باید آیین ختنه، ایام سبت و احکام مربوط به خوراکها را رعایت کنند. آنان بلافاصله برای انتقام، توطئه‌های چیدند. نقشه آنان ظاهراً باید این بوده باشد که در هر جا مبشرین را تعقیب کنند و با "انجیل عادل شمرگی توسط ایمان صرف" مخالفت ورزند. آنان به انطاکیه رفتند اما پولس به شدت با آنان مقابله کرد. آنان به کلیساهای غلاطیه جنوبی در آسیای صغیر رفتند و

موفق شدند تا بسیاری از نوایمانان مسیحی را به سمت شریعت‌گرایی خاص خود بکشانند. هدف خاص پولس از نوشتن رساله به غلاطیان این بود تا با تعالیم غلط این گروه که سعی می‌کردند دیگران را یهودی سازند، مقابله کند.

"دومین سفر بشارتی پولس" در سالهای ۵۰ تا ۵۲ میلادی و به اتفاق سیلاس و تیموتائوس انجام گرفت. آنان به سوریه، قیلیقیه و غلاطیه جنوبی در آسیای صغیر سفر کردند و از آنجا به اروپا رفتند و کلیساهایی را در مقدونیه و یونان بنا کردند. آنان يك سال و نیم در قرنتس ماندند.

"سومین سفر بشارتی پولس" در سالهای ۵۲-۵۷ میلادی و به اتفاق تیموتائوس بود. آنان سه سال در افسس خدمت کردند و در یونان و مقدونیه نیز به فعالیت پرداختند.

چهارم) " فصلهای ۲۱ تا ۲۸ از کتاب اعمال، چگونگی توسعه کلیسا را در روم تشریح می‌کند"

وقایع ثبت شده در اعمال ۲۱ تا ۲۸ بین سالهای ۵۷-۶۱ میلادی اتفاق افتاد. پولس تقریباً تمام این مدت را در زندان گذراند. از سالهای ۵۷-۵۹ میلادی او در قیصریه زندانی شد و از سالهای ۶۰-۶۱ در روم.

تکلیف برای هفته آینده

- اول) در طول هفته آینده، رومیان ۱-۸ را بخوانید. دو هفته بعد، به معرفی رساله به رومیان خواهیم پرداخت.
- دوم) کتابهای دستورعمل "بروید و ملکوت خدا را موعظه کنید" را ملاحظه کرده و به آدرس اینترنتی www.dota.net مراجعه کنید. این آدرس را به حروف تکرار میکنم ....
- سوم) هر شنبه تا چهارشنبه به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " گوش دهید .